172821

2462641

W Imieniu Nayiaśnieyszego

ALEXANDRA I.

CESAR A WSZECH ROSSYI,
KRÓLA POLSKIEGO
etc. etc. etc.

Namiestnik ólewski w Radzie Stanu.

Chcąc przez uporządkowanie Rzemiosł, Kunsztów, Professyi w Królestwie Polskiém, przyłożyć się do ich wzrostu; na przełożenie Kommissyi Rządowéy Spraw Wewnętrznych i Policyi, postanowiliśmy i stanowiemy:

TYTUŁ I.

O Urzędzie Starszych.

1. W miastach, gdzie się znayduie dziesięciu lub więcéy Maystrów iednego Rzemiosła, Kunsztu lub

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA W TORUNIU
172821

Professyi, Maystry ci składać będą Zgromadzenie.

2. Zgromadzenie to, co trzy lata, z dniem 1. Stycznia przez właściwego Prezydenta lub Burmistrza zwoływane będzie, w celu obrania iednego Starszego i iednego Podstarszego.

3. Zgromadzeniu wyborczemu Urzędnik Municypalny przewodniczy.

4. Nie może być obrany Starszym ani Podstarszym, kto nie iest od lat sześciu Maystrem osiadłym.

5. Wybory nastąpią większością kresek, przez każdego głosującego sekretnie dawanych.

6. Wybrani przed Prezydentem lub Burmistrzem miasta złożą przyrzeczenie, iako sumiennie i podług przepisów urząd swóy sprawować będą.

7. Urzędowanie Starszych trwa lat trzy, poczém nowe wybory nastąpią; wychodzący na nowo obrani być mogą.

8. Starszym tym Urzędnik Municypalny iako Kommissarz będzie przydany.

9. Czynności wszystkie odbywać się maią w imieniu Urzędu Starszych Rzemiosła, Kunsztu, Professyi.

Urząd ten składa się z Kommissarza Municypalnego, z Starszego i Podstarszego.

Wszystkie podania, świadectwa i t. p. Urzędu Starszych przez Kommissarza Municypalnego i iednego przynaymniéy Starszego, lub Podstarszego maią być podpisywane.

10. Starszy i Podstarszy zastępowani będą w potrzebie przez tych Maystrów, którzy na Zgromadzeniu wyborczém naywięcéy kresek za sobą mieli, za wezwaniem przez Kommissarza Municypalnego.

11. Urząd Starszych mieć będzie swoią pieczęć, która w zachowaniu Urzędnika Municypalnego zostawać ma.

12. Obowiązkiem Urzędu Starszych będzie:

1. Ułożyć na teraz listę Maystrów wszystkich, Uczniów i Czeladników mieyscowych

swoiego Rzemiosła, Kunsztu lub Professyi i podać takową Prezydentowi lub Burmistrzowi do zatwierdzenia.

2. Dopełniać odtąd przepisów względem Uczniów, Czeladzi i Maystrów niżey wyłuszczonych.

3. Przestrzegać porządku Rzemiosła i spokoyności Warsztatów.

We wszystkich tych szczegółach Urząd Starszych zostaie pod zwierzchnictwem Prezydenta lub Burmistrza właściwego.

TYTUŁ II.

O Uczniach.

13. Chcący zostać Uczniem winien odtąd zgłosić się do Urzędu Starszych.

14. Urząd odmowić nie może przyięcia na Ucznia, wyiąwszy tych, którzyby przez ułomność ciała lub widoczny niedostatek Władz umysłowych, do właściwego Rzemiosła byli niesposobnemi.

15. Wybor Maystra, do którego ma wniść w naukę, zależy od Rodziców, Opiekunów lub Przełożonych przyszłego Ucznia.

16. Starsi starać się obowiązani, ile możności, o pomieszczenie Ucznia, któryby dla siebie maystra znaleść nie był w stanie.

17. Maystrowie, którzy nie utrzymuiąc Uczniów, maią przecież roboty podostatkiem, mogą być zobowiązani postanowieniem Urzędu Starszych do przyięcia takowego Ucznia.

18. Wtedy dopiero, gdy wszyscy Maystrowie maią dostateczną liczbę Uczniów, Urząd odprawiać może tymczasowie, zgłaszaiących się, dopóki mieysce dla nich pomiędzy znayduiącemi się Uczniami nieotworzy się.

19. Złożenie rękoymi ze strony Ucznia wtedy tylko żądać można:

a) Gdy znatury Rzemiosła, Kunsztu, lub Professyi, rzeczy, materyiały znaczney wartości, albo gotowizna powierzoną mu zostaie.

b) Albo, ieżeli u innego Maystra przez niedbałość, lub lekkomyślność, znaczną sprawił szkodę.

20. Uczeń odbywa próbę czterotygodniową u Maystra, do którego wchodzi.

21. Po odbytéy probie, między nim a Maystrem, nastąpi umowa, obeymuiąca warunki wszystkie, pod któremi w naukę ma być wzięty.

22. Urząd Starszych rozpozna umowę i po przekonaniu się, że warunki nie przechodzą zobowiązań pospolicie używanych, onęż zatwierdzi. W przeciwnym razie warunki, któreby uciążliwemi znalazł umiarkuie. Potém ieden exemplarz umowy u siebie zachowa, lub warunki w księdze zgromadzenia pod Tytułem Uczniów zapisze.

23. Za całą tę czynność Uczeń zapłaci naymnniéy dwa, naywięcéy sześć Złot. pols, do skrzynki Rzemieślniczéy w Kassie mieyskiéy, podług oznaczeń szczególnych dla każdego Rrzemiosła, które wyda Prezydent lub Burmistrz miasta.

Wyięci są od takowéy opłaty dzie-

ci ubogich, którzy złożą świadectwo ubostwa od Urzędu mieyscowego.

24. Mayster winien Uczniowi podać sposobność nabycia wszelkich znaiomości, które do porządnego prowadzenia Rzemiosła są potrzebne.

25. Przestrzega obyczaiów iego, zachowania prawideł Religiynych, ażeby unikał powodów do wykroczeń, a co do ciągłéy, użytecznéy nawykał czynności.

26. Biorący Ucznia, który w czytaniu, pisaniu i Religii swego wyznania potrzebnéy nauki nie ma, obowiązany w celu udzielenia mu takowéy, naymniéy godzin sześć w tydzień posyłać go do szkoły.

27. Uczeń, tak w czynnościach Rzemiosła iako i wszelkich domowych, winien posłuszeństwo swoiemu Maystrowi.

28. W rzeczach Rrzemiosła dotyczących, pod niebytność lub zatrudnienie Maystra, słucha pierwszego Czeladnika.

29. Do zatrudnień domowych tr-

le tylko Mayster mocen używać Ucznia, ile ten przez to nauczenia się Rzemiosła nie zaniedba.

30. Maystrowi służy Władza miernéy Oycowskiéy kary względem Ucznia swoiego.

31. Pod niebytność lub zatrudnienie maystra, ma prawo pierwszy Czeladnik ukarania miernie Ucznia, w rzeczach Rzemiosła.

32. Uczeń, który od Maystra swego doznaie złego obeyścia, po przekonaniu się o tém Urzędu Starszych, ma być aż do wyiścia lat nauki do innego Maystra przesadzonym. Koszta stąd wynikaiące ponosi Mayster przeszły.

33. W przypadku śmierci Maystra, Uczeń, Rodzice, Opiekuni lub przełożeni iego, maią wybor zostawić go przy Wdowie, któraby też Rzemiosło daléy utrzymywała, lub przenieść do innego Maystra.

34. W ostatnim razie z pieniędzy, iakie za naukę zapłacone bydź mogły, należy się Uczniowi powrócić tyle, ile za nieukończone lata nauki Urząd Starszych oznaczy.

35. To samo na mieysce, skoro wdowa zaprzestanie Rzemiosla, lub mayster do prowadzenia onego, niesposobnym będzie.

36. W umieszczeniu u innego Maystra takowego Ucznia, Urząd Starszych ma być dopomocnym.

37. Pomiędzy ubiegaiącemi się o przyięcie, Uczeń który do innego Maystra ma być przeniesiony, przed wchodzącym dopiero ma pierwszeństwo.

38. Jeżeli Uczeń bez danéy sobie przyczyny zbiega od Maystra, należy się temuż zapłata za naukę za cały rok bieżący, podług umowy. Prócz tego za wszelkie dla siebie uszczerbki wynagrodzonym być powinien, podług oznaczenia Urzędu.

39. Uczeń takowy, gdyby powtórnie wchodził w naukę do innego Maystra, na żądanie tegoż, lata nauki na nowo ma rozpoczynać.

40. Jeżeli Uczeń chce przeyść do innnego Rzemiosła, Mayster od którego wychodzi, żądać ma prawo opłaty za naukę za czas upły-

niony, stósownie do uznania Starszych.

41. Dopóki czas i warunki umowy uzupełnione nie zostaną, Mayster do wyzwolenia Ucznia zobowiązanym być nie może.

42. Jeżeli Uczeń nie iest w stanie wypłacenia umówioney należytości za naukę, winien, odsłużyć Maystrowi pewny czas, który Urząd Starszych oznaczy.

43. Ucznia wykraczaiącego przeniewierstwem, upornie nieposłusznego, któryby Osobę lub Rodzinę Maystra uczynkiem bądź słowami obrażał, który pomimo napomnień i kar, swych nagannych postępków nie poprawia, albo do nauczenia się Rzemiosła niezdolnym się okaże, Mayster iest mocen oddalić z wiedzą Urzędu Starszych. W takim razie opłaty umówioney za naukę żądać ma prawo. W przypadkach zaś wykroczenia kryminalnego, podług przepisow prawa postąpionem będzie.

44. W przypadku słabości Ucznia, Mayster staranie o nim mieć powinien.

45. Jeżeli słabość mniey niż trzy miesięczna naukę iego przerwie, przerwa ta z umowionego przeciągu nauki potrąconą nie będzie.

46. Jeżeliby zaś choroba trwała dłużey, zależy od zdania Maystra i Urzędu Starszych, ile Uczeń za czas opuszczony odueczyć się powinien.

47. Mayster skrócić może Uczniowi lata nauki, w nadgrodę iego pilności. Skrócenie to iednak przechodzić nie ma iedney trzeciey części przeciągu nauki, przepisami lub zwyczaiem oznaczonego. Do takiego skrócenia zawsze przychylenie się Urzędu Starszych iest potrzebnem.

48. Po odbytym przeciągu nauki, Mayster obowiązanym iest Ucznia swoiego stawić przed Urzędem Starszych do examinu, czyli popisu. Mayster o ukończoney nauce, i dobrem się iego sprawowaniu w takim razie da świadectwo.

49. Pod czas popisu Urząd Starszych przybrać ma dwóch Maystrów, z liczby wyrażonych w Artykule 10. Z temi wspólnie roz-

pozna postępki Ucznia w Rzemiośle przez zdanie mu do wyrobienia iakiéy sztuki Czeladniczéy. Również uczynią mu zapytania z nauki Religiynéy i czyli umie czytać i pisać. Gdy z takowego popisu okaże się zdatnym, Czeladnikiem mianowany zostanie. Tym końcem zapisany będzie w księgę zgromadzenia, pod tytułem Czeladników i otrzyma List Wyzwolenia, opatrzony pieczęcią i podpisem Urzędu, za co opłaci naymniéy 10. naywięcéy 20. Złotych do skrzynki Rzemieślniczéy w Kassie mieyskiéy.

50. Biesiady i tym podobne wydatki, tudzież nieprzystoyne albo zdrowiu szkodliwe zwyczaie, w takim razie zupełnie się zakazuią.

51. Maystem pod karą wynadgrodzenia strat i uszczerbków, nie może przetrzymywać Ucznia, ani odmawiać mu świadectwa uwolnienia, skoro ten zobowiązaniom swym zadosyć uczynił.

Straty te i uszczerbki będą oszacowane w troynasób ceny zwyczaynéy, dni roboczych, od czasu ukończenia nauki. Wynadgrodzenia tego dopilnuie Urząd Starszych.

52. Nie wolno nikomu przyimować Ucznia bez świadectwa uwolnienia. Przyimuiący nagrodzi straty wszystkie przeszłemu Maystrowi, Uczeń zaś wrócić powinien do Maystra, którego nieprawnie opuścił.

TYTUŁ III.

O Czeladnikach.

Oddział I.

O Książkach Rzemieślniczych.

53. Czeladnik każdy opatrzony będzie bezpłatnie przez Urząd Starszych w Książkę Rzemieślniczą.

54. Książka ta niepodlega opłacie Stępla. Stronice iéy opatrzone są liczbą i parafowane, w większych miastach przez Kommissarza Municypalnego, przydanego do Urzędu Starszych, w innych przez Burmi-

strza. Wyrażać ma Jmie i Przezwisko Czeladnika, iego wiek, mieysce urodzenia, postać, professyą i nazwisko Maystra, u którego pracuie.

Ma być sprawiona z opłat wpływaiących do Skrzynki Rzemieślniczéy w Kassie mieyskiéy.

55. Czeladnik wchodzący w robotę, winien dać zapisać w Książkę swą przez Maystra, do którego wchodzi, dzień wstępu swego, i złożyć w iego ręce książkę, gdy tego żąda. Maystra, któryby zapisania tego niechciał lub nie mógł dopełniać, zastąpi Urząd Starszych bez wszelkiéy opłaty.

56. Wychodzącemu z roboty, Mayster w teyże książce zapisze zakwitowanie, lub w zastępstwie iego, iak wyżéy, Urząd Starszych.

57. Mayster odmawiaiący wydać książkę, lub zapisać zakwitowanie bez ważnéy przyczyny wychodzącemu Czeladnikowi, szkody i uszczerbki wszelkie, w potróynéy cenie dni roboczych, winien będzie onemu nagrodzić.

58. Czeladnik, który otrzymał pieniądze z góry, lub zobowiązał się robić czas oznaczony, nie może żądać wydania książki i zakwitowania siebie, aż gdy dług odrobi i zobowiązaniom swym zadość uczyni, ieżeli takie iest żądanie Maystra.

59. Przyimuiący Czeladnika bez książki i zakwitowania z ostatniego pobytu, winni będą powrócić straty i uszczerbi wszelkie, komu bądź stąd wyniknąć mogące, i opłacić karę policyiną 30. Złotych.

60. Czeladnik kraiowy, bez takiéy książki i zakwitowania, za włóczęgę poczytany będzie.

61. Nowa książka Czeladnikowi wydaną być nie może, iak za okazaniem dawnéy, iuż nie mogącéy być użytą w Urzędzie Starszych. Długi i zobowiązania się z książki dawnéy w nową przeniesione zostaną.

62. Gdyby książka dawna przypadkiem zaginęła, nowa Czeladnikowi wydaną bydź nie ma, iak po ścisłém rozpoznaniu i udowodnieniu, iako żadna do niego nie zachodzi pretensya.

63. Każde zakwitowanie zaświadczone będzie przez Kommissarza Municypalnego, przydanego do Urzędu Starszych, lub iednego z Starszych.

64. W miastach, gdzie nie ma zaprowadzonego Urzędu Starszych, książki te Burmistrze pracuiącey Czeladzi wydawać i zaświadczać będą.

Oddział II.

O latach wprawy i wędrowaniu.

65. Czeladnik każdy tyle lat odłoży na wprawę i wędrowanie, ile właściwemu Rzemiosłu iest zwyczaynem, nigdy iednak mniey nad dwa lata.

66. Czeladnik może wnieyść w służbę prywatną bez uszczerbku praw swoich. Czas iednak w teyże spędzony, na lata wprawy przyięty mu nie będzie.

67. Prezydent miasta lub Kommissya Woiewódzka może uwolnić

od obowiązku wędrowania, ale nie od lat Czeladniczey wprawy, w Artykule 65. przepisanych.

Oddział III.

O przybyłych Czeladnikach.

68. Przybyły Czeladnik zaraz u Starszych Rzemiosła, stawić się powinien.

69. Ci maią żądać od niego złożenia, ieśli iest obcym, świadectwa roboty (Kundschaft, albo Livret zwanego) ieśli iuż w kraiu pracował, książki Rzemieślniczey.

70. Jeżeli ani pierwszego, ani drugiego okazać nie może, Urząd Starszych odeśle go do Prezydenta lub Burmistrza miasta. W takim razie, ieżeli iest kraiowiec, winien być odprawiony na mieysce z którego przychodzi, ieżeli iest zagraniczny, Prezydent może mu dozwolić pracować, za rozpoznaniem, czyli nie iest podeyrzanym,

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA W TORUNIU

i zostawuiąc go pod pewnym dozorem.

To się iednak ściągać nie ma do Rzemieślników, umyślnie do służby partykularnéy sprowadzonych, lub w nią wchodzących, których roboty na własną tylko potrzebę sprowadzącego, a nie na sprzedaż użyte bydź maią.

71. Skoro Czeladnik usprawiedliwi się świadectwem roboty, lub książką Rzemieślniczą; takowe maią być u Urzędu Starszych w zachowanie złożone.

72. Takiemu Czeladnikowi Starsi starać się powinni o wyszukanie roboty, i dopóki téy nie znaydzie, udzielać mu wsparcie, podług zwyczaiu, za udaniem się do Prezydenta miasta, ażeby z wpływów skrzynki Rzemieślniczéy była taka pomoc załatwioną.

73. Po wyiściu trzech dni, gdyby nie mógł znaleść roboty, ma być w dalszą wędrówkę wyprawiony.

74. Wchodzącego zaś w robotę takowego Czeladnika, Urząd Star-

szych opatrzy w książkę Rzemieślniczą, podług przepisu Art. 53., lub złożoną onemu powróci. Świadectwo roboty (Kundschaft,) ieżeli iakie złożone zostało aż do wyiścia w dalszą wędrówkę u siebie zachowa.

75. Winni Starsi zapisywać Maystrów, Czeladzi potrzebuiących, przybyłą zaś Czeladź wskazywać do tych, którzy się naypierw zgłosili.

76. Wszakże należy się w takim razie pierwszeństwo Wdowom, utrzymuiącym Rzemiosło i Maystrom przez starość lub inne nieszczęście podupadłym.

77. Pierwszeństwo to nie więcéy iak do trzech razy Wdowie służy.

78. Jeżeli mayster, Czeladnika swym kosztem sprowadził, i o tém wcześnie Urząd uwiadomił, takowego w żadnym razie odbierać mu nie można.

79. Leczenie i opatrywanie w chorobie, przybyłego Czeladnika, bądź iuż zostawał w robocie, lub

przeciwnie, ieżeli iest bez sposobu, z skrzynki Czeladniczéy następować winno, a w niemożności téy, z opłat Rzemieślniczych wpływaiących do Kassy mieyskiéy.

80. Gdyby te nie starczyły, z funduszu ubogich, a w niedostatku tego z Kassy mieyskiéy ma być opatrywany.

81. Prezydent lub Burmistrz miasta przeto, pod własną odpowiedzialnością przestrzegać powinni, ażeby Czeladnik chorobą złożony, bez pomocy zostawiony, albo przed dostateczném wyzdrowieniem, daley wyprawiony nie był.

Oddział IV.

Dozór nad Czeladnikami i ich obowiązki.

82. Mayster obowiązany czuwać, nad sprawowaniem się Czeladników: napominać ich ażeby obowiązków Religii swego wyznania

niezaniedbywali, spokoyne, i porządne życie wiedli. Od występków zaś, i wykroczeń ma ich wstrzymywać.

83. Czeladnik obowiązany, zleconą sobie od Maystra robotę podeymować ochoczo, wiernie i pilnie wykonywać.

84. Tylko w Niedzielę i Święta, prawami kraiowemi oznaczone, są wolni od obowiązku roboty.

85. Czeladnicy, którzy dnie, do roboty prawem oznaczone, przerywaią: karami Policyinemi, do obowiązku swoiego zwroconemi będą.

86. Trwaiący uporem, w takiém nadużyciu Czeladnik, na tygodni cztery, do domu kary i poprawy będzie oddany, z odebraniem mu listu iego wyzwolenia.

87. Takowy nie wprzód wydanym mu będzie, aż gdy po wytrwaniu kary, poprawę przyrzecze, i o rzetelności przyrzeczenia tego Władza mieyscowa przekona się.

88. Mayster, którego Czeladź w dnie do pracy przeznaczone.

od takowéy usuwa się, winien pod karą 6 do 18. Złot. donieść o tém Prezydentowi lub Burmistrzowi miasta.

89. Na żadnéy Gospodzie, Czeladź, do roboty zobowiązana, w dnie do pracy przeznaczone, nie ma być cierpianą w zwyczayne godziny roboty, tém mniey zaś tymże iedzenie lub trunki dawane.

90. Gospodarz przeciw temu wykraczaiący, podpadnie karze 12. do 30. Złotych.

91. Czeladnik obowiązany stósować się do urządzeń domowych Maystra, u którego w robocie zostaie.

92. Domowéy pracy, żaden Mayster od Czeladnika swoiego, żądać nie ma prawa.

93. Czeladnik nie może się zatrudniać robotą inną, tylko tą, która mu od iego Maystra została wskazaną.

94. Żaden Mayster nie ma odmawiać drugiemu Czeladników, u

tegoż w robocie będących, pod karą 30. Złotych.

95. Jednak Wdowom, Rzemiosło utrzymuiącym, na żądanie, Czeladnik nayzdatnieyszy winien być oddany.

96. Jeżeli w takim razie Mayster iednego tylko ma Czeladnika, i tego Wdowie oddać musi; wtedy od innego Maystra maiącego kilku Czeladzi, udzielenia sobie iednego żądać ma prawo.

97. Gdy kilka Wdów zgłasza się o iednego Czeladnika, Urząd Starszych rozstrzyga między niemi, stosownie do pierwszeństwa nastąpionego zgłoszenia.

98. Prawo wzwyż opisane iednak nie więcéy, iak do trzech razy, Wdowie służy.

99. Jeżeli Mayster zapadnie w długą chorobę, żądać może odstąpienia Czeladnika iednego od innych Maystrów.

100. Do odstąpienia tego, ten szczególniéy Mayster iest obowiąza-

ny, u którego naywięcéy Czeladzi znayduie się w robocie.

101. Jeżeli liczba Czeladzi u kilku Maystrów iest ta sama, wtedy odstąpienie przypada na naymłodszego z nich.

102. Po wyzdrowieniu, Mayster takowy, winien zwrócić otrzymanego Czeladnika, na żądanie, przeszłemu Maystrowi.

Oddział V.

O wyiściu Czeladników.

103. Mayster chcący odprawić Czeładnika, obowiązany dwa tygodnie wprzód mu wypowiedzić.

104. Bez takiego wypowiedzenia Mayster Czeladnika natychmiast odprawić może.

a) Skoro ten, osobę albo rodzinę iego uczynkiem, albo słowami obraża.

b) Gdy iest ciągle nieposłusznym, i opornym zleceniom Maystra.

c) Gdy żonę lub dzieci iego uwodzi.

d) Za kradzież, i przeniewierstwo udowodnione.

e) Gdy nawyka bez wiedzy, i zezwolenia Maystra, noce za domem przepędzać.

f) Za nieostrożność z ogniem, gdy napomnienia o to dawane, są bezskutecznemi.

105. Równie Czeladnik opuścić może Maystra, byleby mu na dni 14. wypowiedział.

106. Mayster mocen nieprzyiąć wypowiedzenia, ieżeli dzień odeyścia, wypada na Jarmark walny, bądź w dwa tygodnie przed tymże Jarmarkiem, albo świętami wielkiemi.

107. Jeżeli Mayster dopuścił się skrzywdzenia Osoby Czeladnika, bez gwałtownego powodu, tenże opuścić go natychmiast może.

108. Wychodzącego Czeladnika, Mayster w książce zakwituie, iak w Artykule 56. przepisano

109. Udaiącemu się w dalszą wędrówkę Czeladnikowi, świadectwo iego roboty (Kundschaft) powrócone bydź nie może, przez Urząd Starszych, bez zezwolenia Maystra, u którego ostatnio zostawał. W przypadku iednak, gdyby Starsi przyczynę niezezwolenia Maystra, za niedostateczną uznali, wniosą Prezydentowi, który rzecz rozstrzygnie.

110. Mayster pod własną odpowiedzialnością nie ma zezwolić na wydanie mu rzeczonego świadectwa, skoro iest uwiadomiony o długach Czeladnika.

111. Owszem Urzędowi Starszych natychmiast donieść o tém obowiązany.

112. Gdy Mayster przeciw wyiściu Czeladnika nie ma nic do nadmienienia, lub po uprzątnieniu zaszłéy przeszkody, świadectwo roboty ma być powrócone Czeladnikowi. Na książce Rzemieślniczéy zaś zaświadczy Urząd Starszych, ile czasu zostawał na mieyscu, oraz iak się podług zaświadczenia Maystrów swych sprawował.

113. Za wydaniem mu świadectwa roboty, i książki Rzemieślniczéy, Czeladnik natychmiast w podróż udać się powinien.

114. Jeżeli w tym przypadkowa zaydzie trudność, świadectwo swoie roboty, i Książkę Rzemieślniczą, powtórnie złoży do Urzędu.

115. Gdy ani pierwszego, ani drugiego nie dopełni; na doniesienie Urzędu, za Włóczęgę poczytany zostanie.

Oddział VI.

O skrzynce Czeladniczéy.

116. Czeladnicy mogą mieć Skrzynkę własną, z składek swych na wspólne potrzeby, osobliwie dla wsparcia chorych lub podupadłych Czeladników.

117. Poboru iednak i użycia tego doyrzy Urząd Starszych.

TYTUŁ IV.

O Maystrach.

118. Odtąd, ażeby zostać Maystrem, trzeba być wprzód Uczniem potém Czeladnikiem, i iako taki odbyć przepisane lata wprawy, i wędrówki. Poczém z listem wyzwolenia i książką Rzemieślniczą, lub świadectwami roboty, toż udowodniaiącemi, zgłosić się ma ochotnik do Urzędu Starszych.

119. Urząd ten, za przybraniem dwóch Biegłych z Maystrów wyrażonych w Artykule 10., nakaże mu zrobienie Sztuki Mistrzowskiéy, która pod dozorem Urzędu, bez czyiéy bądź pomocy, ma być wykonaną.

120. Sztuka Mistrzowska zadawana iest z kilku szczegołów, nay-więcéy w Rzemiośle wyrabiaiących się.

Nie należy nakazywać sztuk zbyt kosztownych, lub na które trudno znaleść kupca.

Prezydent Miasta Warszawy wyda bliższe w téy mierze przepisy,

zastósowane do zwyczaiu właściwego Kunsztu, lub Professyi, do których się miasta inne stósować maią.

121. Tenże Urząd, z przybranemi Maystrami, sztukę zrobioną ściśle rozpozna.

122. Jeżeli większością zdań, sztuka za niedoskonałą będzie uznana, Urząd podaiącego się na Maystra dopóty odsunie, dopóki przez lepiéy zrobioną sztukę nabycia dostatecznéy zdolności nie udowodni.

123. Kto do trzech razy niedoskonałą wystawi sztukę, ma być na zawsze odsunięty.

124. Jeżeli Urząd Starszych, sztukę zrobioną odrzuca, obowiązkiem iest Urzędnika Municypalnego, spisać wywód słowny powodów takowego odrzucenia.

125. Urzędnik ten przestrzegać winien, ażeby żadna nagana któraby z uporu lub chęci nieprawych zysków wypływała, nie miała mieysca.

126. Odsunięty, ma prawo żądać od Prezydenta lub Burmistrza miasta, ażeby powody tego urzędownie były rozpo ane.

127. Prezydent lub Burmistrz, ieśli powody te wątpliwemi znaydzie, zdania innych biegłych zasięgnie, przy przełożeniu im tak sztuki Mistrzowskiéy, iako i spisanego względem onéy wywodu słownego.

128. Skoro sztuka Mistrzowska zostanie zrobioną i przyiętą, niezwłocznie i bez żadnych formalności, ma być w księgę Zgromadzenia, pod Tytułem Maystrów zapisany, za co opłaci naymniéy 30., naywięcéy 60. Złt. do Kassy Mieyskiéy, stósownie do bliższych ogólnych rozporządzeń mieyscowéy Władzy.

129. Czeladnik nie będący w stanie złożenia Listu wyzwolenia, lecz któryby lat trzy iako Czeladnik pracował, i sztukę Mistrzowską zrobił, winien być na Maystra przyięty.

130. Przybyły do innego miasta Mayster i chcący tam osieść,

zgłosi się o to do Urzędu Starszych.

Nowa iednak sztuka Mistrzowska od niego żąd ą być nie może, ieżeli złoży przepisane poprzedniemi Artykułami świadectwa nauki, wprawy Czeladniczéy i popisu na Maystra.

131. Cudzoziemcy Maystrowie do kraiu przybywaiący, wolni są od wszelkich opłat, Czeladnicy zaś obcy, chcący zostać Maystrami, podlegaią przepisom, iakie względem Maystrów są wydane.

Wyłączeni są iednak z pod tego obowiązku wszelcy Rzemieślnicy, którzyby Patent na sprawowanie Rzemiosła swego od wyższego Rządu otrzymali.

132. Nikomu pod żadnym pozorem przyięcie na Maystra odmówione być nie może, kto warunkom powyższym zadość uczyni.

TYTUŁ V.

Przepisy Og lne.

133. Gdzie mniéy ie iak dziesięciu Maystrów iednego Rzemiosła, Maystry ci do innego lub in-

nych Miast dołączeni będą, dopóki w takowym Rzemieślniczym okręgu uzupełniona liczba przepisanych Maystrów się nie znaydzie.

Między temi Kommissya Woiewódzka Starszych oznaczać będzie, i tym Burmistrza lub Urzędnika Municypalnego przyda; gdyby zaś dla niektórych Rzemiosł, liczba przepisana Maystrów w całym Obwodzie, lub nawet Woiewództwie nie znaydowała się, na tenczas Kommissya Woiewódzka wyznaczy z téy liczby, która się znayduie, iednego Starszego i iednego Podstarszego.

134. Wpływy wyżéy oznaczone i kary porządkowe, do Skrzynki Rzemieślniczéy w Kassie Mieyskiéy, na rzecz każdego Rzemiosła składane, na dobro tegoż Rzemiosła używane, i w końcu roku obrachowane będą; Urząd Starszych zaś Rachunek przeyrzy i zaświadczy.

135. Urząd ten składek żadnych na Maystrów naznaczać nie iest mocen.

136. Wolno iest Maystrom uchwalić, z zatwierdzeniem Prezydenta lub Burmistrza, (w mnieyszych miastach z wiedzą Kommissarza Obwodowego,) między sobą składkę coroczną, na wsparcie Maystrów poupadłych, Wdów lub Dzieci pozostałych, i utworzyć w tym celu Kassę, która pod dozorem Urzędu Starszych zostawać będzie. Składka ta przecię iest zupełnie dobrowolna, ani nowo wchodzących Uczniów, Czeladników i Maystrów, ciążyć nie może.

137. Pod karą surową umawiać nie maią Maystry między sobą ceny wyrabianych przez siebie szczegołów.

138. Prezydent Miasta Warszawy, w innych zaś miastach Kommissya Woiewódzka, zwolnić mogą w szczególnych przypadkach prawidła Artykułu 118. i następnych, względem Maystrów przepisane, gdzieby potrzeba lub użyteczność tego była uznaną.

W takim razie uwolnionemu wydadzą szczególne pozwolenie, na

mocy którego zarówno z Maystrami, przez Urząd Starszych przyiętemi, Rzemiosło sprawować będzie.

139. Sprzedaż gotowéy roboty, nikomu, ani w żadném mieyscu, bronioną być nie może.

140. Fabryki i Rękodzielnie założyć się mogące, nie są obięte temi przepisami, lecz Czeladź w nich pracuiąca w książki Rzemieślnicze opatrzoną być powinna.

Pozwolenia na nie, w Warszawie Prezydent, w innych miastach, Kommissye Woiewódzkie wydawać maią.

141. Kary porządkowe nie inaczéy, iak przez właściwy Sąd Policyiny wymierzane będą, za wysłuchaniem w potrzebie Urzędu Starszych.

142. W tenże sposób, spory wszelkie, o wynadgrodzenie między Uczniami, Czeladnikami i Maystrami przez Urząd Starszych niezałatwione, rozstrzygnie Sąd właściwy.

143. W rzeczach Policyi Rzemiosła dotyczących, Urząd Starszych wnioski swe czyni do Prezydenta, lub Burmistrza Miasta.

144. Urząd Starszych, w potrzebie ma pieczą o Dzieciach pozostałych Maystrów; aż do ich opatrzenia.

145. Wszelkie dawne przepisy i zwyczaie Cechowe, ile urządzeniu temu przeciwne, uchylaią się.

146. Wolno iest Żydom przy zachowaniu powyższych przepisów, wszelkie Rzemiosła i Fabryki po Miastach sprawować, byleby oraz zachowane były prawidła, i urządzenia Policyine, im służące.

147. Ktokolwiek od wyższéy Władzy Patent na nowe wynalazki lub wydoskonalenia uzyska, mocen będzie w Królestwie Polskiém takowe na swóy pożytek wykonywać, i nikt przez przeciąg lat, na które Patent iest wydany, nie może na prawo iego następować, ani teyże saméy czynności sprawować, chybaby za innym do niéy przy-

datkiem, lub udoskonaleniem, także dla siebie Patent od wyższéy Władzy otrzymał.

Uskutecznienie postanowienia tego Kommissyi Rządowéy Spraw Wewnętrznych i Policyi polecamy.

Działo się na Posiedzeniu Rady Administracyinéy dnia 31. Grudnia 1816 Roku.

(podp.) *ZAIĄCZEK.*

Minister Spraw Wewnętrznych i Policyi
(podp.) *T. MOSTOWSKI.*

Radzca Sekretarz Stanu, Generał Brygady
(podp.) KOSSECKI.

Zgodno z oryginałem:
Radzca Sekretarz Stanu, Generał Brygady
(podp.) KOSSECKI.

DYREKCYA PRZEMYSŁU i KUNSZTÓW.

KOMMISSYA RZĄDOWA SPRAW WEWNĘTRZNYCH i POLICYI.

Do

KOMMISSYI Woiewództwa Płockiego.

Przeseła Kommissyi Woiewództwa Płockiego 45. Exemplarzów Drukowanych Postanowienia Namiestnika Królewskiego z dnia 21. Grudnia r. z. względem Urządzenia

Rzemiosł, Kunsztów i Professyi, z załączeniem następuiącey Instrukcyi:

Ponieważ podług Art. 1. Postanowienia, w Miastach gdzie się znayduie 10. lub więcéy Maystrów iednego Rzemiosła, Kunsztu lub Professyi, Maystrów, Ci składać maią Zgromadzenie, od ustanowienia więc Zgromadzeń takowych zacząć należy.

W tym celu Kommissya Woiewódzka w każdém Mieście do którego przepis Art. 1. może być zastósowanym, Maystrów Rzemiosła, Kunsztu lub Professyi każdey, na Zgromadzenie niezwłocznie zebrać poleci.

Zgromadzenie te, przystąpią w myśl Art. 2. 3. 4. 5. do wyboru iednego Starszego, i iednego Podstarszego.

Po uskutecznionym wyborze podług Art. 6. 8. 9. 10. w każdém Zgromadzeniu Urząd Starszych zostanie zaprowadzonym.

Każdy takowy Urząd stósownie do Art. 11., opatrzyć należy w pieczęć właściwą podług dołączonego Wzoru Litt. A.

Po zaprowadzeniu Urzędów Starszych, Władze mieyscowe baczyć maią, ażeby Urzędy te obowiązkom swym wyrażonym w Art. 12. zadość czyniły, mianowicie zaś:

a) W każdém Urzędzie zaprowadzoną będzie Księga Zgromadzenia zawieraiąca Listy oddzielne Maystrów, Czeladników i Uczniów.

b) Podług Art. 134. Skrzynka Zgromadzenia każdego w Kassie Mieyskiey ma być urządzoną w myśl Art. 7. co trzy lata

nowe Wybory Starszych z dniem 1. Stycznia następować będą. O urządzeniu Zgromadzeń i zaprowadzeniu Urzędów Starszych, Kommissya Rządowa Spraw Wewnętrznych i Policyi Rapport zastrzega.

W Miastach gdzie niema dziesięciu Maystrów iednego Rzemiosła, Kunsztu lub Professyi każdey, i w każdym takowym Okręgu Urząd Starszych zaprowadzi podług Art. 133. przepisu niżey podanego.

Co do Uczniów.

Wydać należy polecenia, ażeby stósunki względem Uczniów odtąd podług Tyt. II. Postanowienia były zachowane.

W Duchu urządzenia tego Władze dążyć maią, ażeby Młodzież

Rzemieślnicza w czytaniu i pisaniu Polskiem, w Religii wyznania swoiego i nauce moralney ćwiczoną była, równie iak w Rysunkach, rachubie i rozmiarze Ciał, ile te, iako dopomocne wiadomości obranemu Kunsztowi są właściwe.

W tym celu zwracać należy uwagę na Szkoły Elementarne, i zaprowadzić się mogące Szkoły Kunsztów, Szkoły w Niedzielę i Święta iedynie dla Rzemieślniczey Czeladzi przeznaczone. Dla upewnienia temu potrzebney Exekucyi i załatwienia przeszkod, współdziałanie Starszych Zgromadzenia każdego iest potrzebne. O dopełnieniu i postępie przedmiotu tego zastrzegaią się peryodyczne Rapporta.

Podług Art. 22. zapisywanie Uczniów wchodzących, i warunków

ich przyięcia w każdém Zgromadzeniu ma być dokładnie urządzone.

W myśl Art. 23. Władze mieyscowe wydadzą bliższy przepis względem opłaty od Uczniów wchodzących, zastósowany do Miasta każdego i rodzaiu Rzemiosła. Zawsze iednak upewnią dla Dzieci ubogich całkiem bezpłatny wstęp do Rzemiosł.

Zamiarem iest Rządu, ażeby forma Listów wyzwolenia, wyrażonych w Artykule 49. na cały Kray była iednostayna, do czego przepis późniey Kommissyi będzie przesłany.

Co do Czeladników.

a) Książki Rzemieślnicze są główným środkiem do zapewnienia porządku w Rzemiosłach, z tego powodu maią być niezwłocznie zaprowadzonemi podług dołączonego Wzoru, Lit. B. stósownie do którego Kommissya Woiewódzka Schemmata wydrukować, i Urzędom Starszych rozdać poleci. Koszta na Materyał i Druk Książek tych, ze Skrzynki Zgromadzenia każdego w miarę ilości Exemplarzy będą poniesione.

W tém mieyscu ponawia się przepis Art. 53. 54. 55. ażeby pod żadnym pozorem opłata iakowa za Książki tę, lub ich zapisywanie od Czeladników żądaną nie była, pod winą uchylenia od obowiązków i opłacenia kary Policyiney Złt. pols. 30. O postępie zaprowadzenia Książek

Rzemieślniczych, zastrzegaią się Rapporta.

b) Lata wprawy, i wędrowanie potrzebne są szczególniey dla postępu Rzemiosł, Władze przeto obowiązane są przestrzegać dopełnienia tego przepisu.

c) Przybyłym Czeladnikom łatwość i pomoc ma bydź udzielana. Władze mieyscowe ściśle są odpowiedzialne za utrudzenie iakiegoby doznawali w składaniu i odbieraniu swych Książek Rzemieślniczych, i w załatwieniu stósunków ich z Maystrami.

Zapobieganie próżniactwu Czeladzi, a piecza o złożonych chorobą iest głownym obowiązkiem Urzędu Starszych.

Duchem urządzenia teraznieyszego iest, ażeby Czeladnik każdy podupadły w chorobie znalazł pomoc bliską, żeby do tego były Domy, czyli Gospody osobne odłączone od Domow publicznych miłosierdzia, fundusz nato opatrzony iest z składek Skrzynki Czeladnicey, bądź Rzemieśliczey, w potrzebie zasiłkami dobrowolnemi wspierany bydź powinien, aby Cudzoziemiec pracowity doznał ludzkości i braterstwa pod obcém Niebem, a tak widział ziszczone w Kraju tuteyszym korzyści Instytucyi do którey należy.

Takie środki równie Urzędnikom wykonawczym zaszczyt, iak Krajowi przyniesą pożytek.

d) W ogólności nienależy zrażać zwyczaiu obcey Czeladzi, pomniąc, iż ta nieodbicie Krajowi iest potrzebną.

Przezorne więc obeyście się Urzędnika wykonawczego szczególniey tu zalecać będzie.

Wpaiać w nich należy przywiązanie do zaprowadzonego porządku, ażeby go nie nowym lub narzuconym sobie, lecz z własnych Instytucyi swego powołania Ustaw wynikaiącym i powszechnie przyiętym uznawali.

W samém wykonaniu zawsze słuszność i łagodność przewodniczyć winna, gdyż Klassa pracuiąca szczególniey do tego ma prawo.

Unikaiąc kar zapobiegać raczey uchybieniom należy.

W tym duchu uważane i wykonywane będą przepisy, Oddziałow Trzeciego, Czwartego, osobliwie zaś Art. 85. 86. 87.

e) Wyiście czyli wędrowanie Czeladników nigdy niepowinno być trudzonym.

Stósownie do Art. 112. Urząd Starszych Czeladnikom wychodzącym, zaświadczenia w Książce Rzemieślniczey dawać będzie podług zwyczaiu.

f). Względem pewności dozoru nad Skrzynkami Czeladniczemi wydać należy urządzenia.

Co do Maystrów.

Stósownie do Art. 126. wezwanym iest Prezydent Miasta War-

szawy, ażeby ułożył Proiekt względem zadawania Sztuki Mistrzowskiey w Kunsztach i Rzemiosłach rozmaitych, i takowy podał Kommissyi Rządowéy Spraw Wewnętrznych i Policyi do zatwierdzenia w celu rozciągnienia urządzenia stósownego na Kray cały.

O skutku tego póżnicy Kommissya Woiewódzka zostanie uwiadomioną.

Względem opłaty od zapisania na Maystra podług Art. 128. Władze mieyscowe wydadzą bliższy przepis zastósowany do Miasta każdego i rodzaiu Rzemiosł.

Podług Art. 131. Cudzoziemcy Maystrowie przychodzący i osiadaiący, żadnych opłat do Zgromadzenia od wniyścia lub innych trudności nie maią doznawać.

Władze mieyscowe odpowiedzialne są za przeszkody, iakieby komu bądź w osiadaniu na Maystra, nieprawnie czynione były.

Co się tycze przepisów Ogólnych.

Zaprowadzenie Urzędu Starszych w Okręgach Rzemieślniczych, stósownie do Art. 133. powinno przyczyniać się do wzrostu Rzemiosł i do osiadania nowych Rzemieślników, ułatwiaiąc wyzwalanie Uczniów, ściągaiąc obcą Czeladź, obmyslaiąc dla niey opiekę i w potrzebie pomoc.

Kommissya Woiewódzka przeto baczyć będzie na takowe zakreślanie Okręgów Rzemieślniczych i zakrzewienie Urzędów Starszych. Na

Okręgi Rzemieślnicze obierane będą Miasta porządnieysze i prędszy wzrost obiecuiące.

O zakładzie Okręgów tych, i ich postępie, wiadomość w Rapportach peryodycznych Kommissyi Rządowéy ma być podawaną.

Z zachowaniem Art. 134. Rachunki wpływu i rozchodu Skrzynki Rzemieślniczey każdego Zgromadzenia podlegać maią przepisom iakie dla Kass Mieyskich są oznaczone.

Skutkiem Art. 138. Kommissya Woiewódzka wydawać może pozwolenie szczególne na sprawowanie Rzemiosł, gdzieby maiątek ten z ogólnych prawideł uznała koniecznie potrzebnym.

W takim iednak razie biegłość i zdatność ma być udowodniona i praktyką wsparta, z okazaniem kwa-

lifikacyi stósowney do uzyskania prawa Mieyskiego.

Wyiątki te nie uwalniaią od opłat przepisanych. Zawsze zaś zachowanie szczególnych prawideł na pierwszym względzie mieć należy.

Co do Żydów.

Żydzi podlegaią wszystkim przepisom i użytkom Postanowienia w sprawowaniu Rzemiosł Kunsztów i Professyi.

Maystrowie, Ucznie i Czeladź Żydowska w Księdze Zgromadzenia pod Tytułem Maystrów, Uczniów, Czeladników, maią bydź zapisanemi; winni zaś we wszystkiém ściśle dopełniać przepisów względem właściwego Rzemiosła postanowionych.

Gdy zaś Żydzi do żadnych Elekcyów ani Urzędowań do tychczas ieszcze w Kraju nie są przypuszczanemi, przeto Maystrowie Żydzi, nie mogą zasiadać na Zgromadzeniu Maystrów, nie mogą należeć do Wyboru, ani być na Starszych obranemi, nie mogą być przywołani na biegłych, wyrażonych w Art. 49. 119. przy wyzwalaniu Uczniów lub na poznawaniu Sztuki Mistrzowskiéy.

Do innych zaś w tym Postanowieniu przespiów i użytków należą i zachować ie powinni.

Działo się w Warszawie, dnia 19. Marca 1817 Roku.

Minister Prezyduiący
T. MOSTOWSKI.

O. KOWALEWSKI.

Wzór. *Litt. B.*

KSIĄŻKA
Rzemieślnicza

Czeladnika Kunsztu

wydana mu
w d. 18
przez Urząd Starszych

Kommisssarz Municypalny

N. B. Książka każda, zawierać powinna Kart Ośm in 4to.

ieczęć Municypalna lub Mieyska

(L. S.)

Czeladnik Kunsztu

ma lat

odem z w Obwodzie

Woiewództwie

pracuie u

Maystra tegoż Kunsztu.

Postać iego:

Wzrost

Twarz Podpis własnoręczny Czeladnika

Nos

Włosy

Oczy

Broda

Znaki szczególne:

(Paraf, czyli znak ręczny Kommissarza Municypalnego)

Dnia 18 r., wyszedł odemnie z roboty; i ninieyszém go kwituię.

(podpis Maystra)

widziano w Urzędzie Starszych
(podpis) N. N.

Dnia 18 r., wszedł do mnie w robotę. Ugodzony został na tygodni N. N. po Złt. pols. na tydzień

(podpis Maystra)

wydziano w Urzędzie Starszych
(podpis) N. N.

Dnia 18 r., wyszedł odemnie z roboty, i pozostał winien Złt. które nadebrał.

(podpis Maystra)

widziano w Urzędzie Starszych
(podpis) N. N.

172821 K.
BIBLIOTEKA ... W TORUNIU ... NAUKOWE

Biblioteka Główna UMK
300049972775

Biblioteka Główna UMK
300049972775